

De kracht van continuïteit, maar ook verandering en differentiatie. 10 jaar FARO

Jacobs, Marc

Published in:
Faro / Tijdschrift over cultureel erfgoed

Publication date:
2018

License:
Other

Document Version:
Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Jacobs, M. (2018). De kracht van continuïteit, maar ook verandering en differentiatie. 10 jaar FARO. *Faro / Tijdschrift over cultureel erfgoed*, 11(3), 4-9. <https://faro.be/tijdschrift>

Copyright

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form, without the prior written permission of the author(s) or other rights holders to whom publication rights have been transferred, unless permitted by a license attached to the publication (a Creative Commons license or other), or unless exceptions to copyright law apply.

Take down policy

If you believe that this document infringes your copyright or other rights, please contact openaccess@vub.be, with details of the nature of the infringement. We will investigate the claim and if justified, we will take the appropriate steps.

De kracht van continuïteit, maar ook verandering en differentiatie

10 jaar FARO

FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed viert momenteel zijn tiende jaar. Een decennium: een jubileum. Een tiende verjaardag? Op welke dag mogen we dan kleurrijke bloemen, volle flessen en lieve attenties bezorgen of wanneer hadden we dat kunnen doen? Dat is minder gemakkelijk te zeggen dan het lijkt. 1 januari 2019? Referentiedag 1 januari 2009 dus? Toen de eerste decretale beleidsperiode begon te lopen, gedekt en gefinancierd door het nieuwe Cultureel-erfgoeddecreet van 2008? Of, kan het symbolischer, 29 februari 2008, de dag van de feestelijke lancering en opening van het steunpunt in de Priemstraat 51 te Brussel? Al wie geboren is op zo'n schrikkelidag weet hoe moeilijk en verwarrend het is. Kan je je verjaardag dan eigenlijk maar om de vier jaar vieren?

TEKST Marc Jacobs

De Nederlandse hoogleraar Willem Frijhoff bracht op die 29e februari de openingslezing, die ook in het eerste nummer van dit tijdschrift gepubliceerd werd. Verder vond er een debat over publieksgeschiedenis plaats onder leiding van Björn Rzoska. In de namiddag werden de officiële speeches opgeluisterd door een speciaal concert met muziek van Walter Hus voor een Decaporgel. De presentatie van een nieuw recept voor de Brusselse faro-wafel door topkok Peter Goossens (toen peter van de door FARO georganiseerde Week van de Smaak) was de opstap voor het 'Groot Marollendiner' op zondag 2 maart 2008, waar bewoners van de buurt konden smullen van de bierwafels. Op die manier wilden we onze aanwezigheid in de buurt duidelijk markeren. Of 1 januari 2008, het eerste werkjaar waarin aan FARO een subsidie werd gegeven en de startdatum van de contracten van een reeks personeelsleden die toen overstapten van twee andere organisaties in vereffening, Culturele Biografie Vlaanderen vzw (verder: CBV) en het Vlaams Centrum voor Volkscultuur vzw (verder: VCV)? Of toch 11 december 2007: toen het juridisch vehikel FARO. *Steunpunt voor cultureel erfgoed* vzw werd gecreëerd door de stichtende leden Paul Van

Grembergen (voorzitter CBV), Stefaan Top (voorzitter VCV) en Bart Van der Hertem (toen in dienst en in opdracht van het Departement Cultuur van de Vlaamse Gemeenschap), met statuten die in het Belgisch Staatsblad verschenen. Of iets later, 16 januari 2008, toen, op dringend verzoek van het kabinet van de toenmalige Vlaamse minister van Cultuur, een statutaire naamswijziging doorgevoerd werd door het – voor alle duidelijkheid – toevoegen van het adjectief 'Vlaams' voor 'Steunpunt'.

FARO was het resultaat van een door de Vlaamse overheid gewenste fusie, die in opdracht van de toenmalige minister Bert Anciaux in 2007 werd voorbereid en in 2008 operationeel, officieel en gesubsidieerd werd. Anders bekeken zou kunnen gesteld worden dat het een sneller dan verwachte of geplande, maar logische volgende stap was in de evolutie van het erfgoedveld in wording in de Vlaamse Gemeenschap. De opdrachten, middelen en personeelsleden van respectievelijk CBV en VCV werden samengevoegd. De besturen van de twee vzw's die in vereffening gingen, leverden ook een aantal bestuurders van de nieuwe organisatie. Wijlen Paul

Scan de afbeelding met de ErfgoedApp (cf. p. 3): U kent ons nog niet? Bekijk de introfilm.

■ Foto 1, 2, 3: op 29 februari 2008 werd FARO feestelijk gelanceerd, vanuit de Priemstraat 51 te Brussel, met onder andere een concert met muziek van Walter Hus voor een Decaporgel. Tijdens de lancering vond er een debat plaats over publieksgeschiedenis onder leiding van Björn Rzoska. Topchef Peter Goossens introduceerde een nieuw recept voor bierwafels, gemaakt met Faro-bier. © Frank Bassleer. Foto 4: de naam FARO kwam er niet zomaar ... inspiratie werd gevonden in het Brusselse gelijknamige bier. © Bart Meyvis

Van Grembergen (1937-2016, voormalig Vlaams minister van Cultuur) werd de eerste voorzitter: van 2007 tot 2013. Stefaan Top (toen hoogleraar volkskunde aan de KU Leuven, vanaf het begin eerste ondervoorzitter van FARO) zou in 2013 voorzitter worden tot 2016. Sindsdien is Luc Martens (eveneens voormalig Vlaams minister van Cultuur) voorzitter van de raad van bestuur van de vzw.

De naam FARO

In het artikel over aspecten van de internationale werking van FARO verder in dit tijdschrift benadrukken we het belang van internationale erfgoedconventies, zowel in UNESCO als in andere organisaties van de Verenigde Naties en van Europese organisaties. Een van die instrumenten viel ons onmiddellijk op, liefde na de eerste lezing als het ware. Het ging om de Kaderconventie van de Raad van Europa over de waarde van cultureel erfgoed voor de maatschappij, aangenomen in de Portugese stad Faro op 27 oktober 2005. Dertien jaar later staat die inspirerende tekst nog steeds als een huis.

“ All we are saying, het Europees Jaar van het Erfgoed 2018, why are we waiting, zong John Lennon bijna vijftig jaar geleden.

Onder meer het concept ‘erfgoedgemeenschap’ is daardoor in de Vlaamse beleidscontext geïntroduceerd: de kaderconventie heeft tot op zekere hoogte het erfgoedvertoog en beleid beïnvloed (maar nog niet zoveel als had gekund en nog zou kunnen). Het blijft voor intelligente erfgoedpassages in regeringsverklaringen en bestuursakkoorden in de volgende jaren een open doel. De naam van onze organisatie is een permanente wegwijzer, zeker zolang de kaderconventie niet geratificeerd is door België. *All we are saying*, het Europees Jaar van het Erfgoed 2018, *why are we waiting*, zong John Lennon bijna vijftig jaar geleden.

De naam van het steunpunt is gekozen op een zomerse dag in 2007, op het terras van de Mort Subite in Brussel. Na een moeizame vergadering over de naam (STERC? Steunpunt ►

Erfgoed & Cultuur? Enzovoort) waar we niet uitkwamen, gingen we met vijf collega's van de twee oude steunpunten een pint drinken. Leon Smets keek naar het glas op tafel, las voor, en zei zo niet "Eureka", dan wel iets in de trant van: "We hebben het gevonden: FARO." Een Brusselse biersoort met een link naar het ondertussen haast natuurlijk en cultureel erfgoed geworden spontane gistingproces verbonden met een streek (jaren voor UNESCO bierecultuur in België zou opnemen op de representatieve lijst van het immaterieel erfgoed). Maar ook een van de zeven wereldwonderen met een link naar de bibliotheek en het Muzenhuis van Alexandrië. En natuurlijk eerst en vooral een referentie naar die bij de meeste collega's nog onbekende Europese tekst waar ondergetekende op bleef en blijft hameren. Een vierletterwoord bovendien: ideaal als URL en geheugenvriendelijk.

2008-2018

Het eerste werkingsjaar, 2008, was een overgangsjaar, in afwachting van een erfgoeddecreet en van een meerjarige beheersovereenkomst op basis van een beleidsplan, waarbij in volle onzekerheid voor allerlei actoren in wat een geïntegreerde erfgoedsector aan het worden was vormen van stabiliteit en ondersteuning geboden werd. FARO werd toen bewust en actief gecreëerd om dat te realiseren en centraal en hyperzichtbaar ingezet als sluitsteen: het samenbrengen en versterken van een sector in de Vlaamse Gemeenschap.

Het lopende werkingsjaar, 2018, is een overgangsjaar en een schemerzone, in afwachting van de re-integratie in een cultureel-erfgoeddecreet, en van een meerjarige beheersovereenkomst, waarbij in onzekerheid voor allerlei actoren en hun functies, rollen en vooral budgetten in een geïntegreerde erfgoedsector, vormen van stabiliteit en ondersteuning verwacht werden en geboden werden. FARO kon verder functioneren, eerst voortbouwend op en, vanaf de zomer van 2018, anticiperend op de bevestiging van de decretale hoeksteenfunctie, die voortdurend werd opgenomen en waargemaakt, om actoren in een sector te ondersteunen. "Go with the flow", het is, naast standvastigheid en een zekere koersvastheid op langere termijn (doelen), een noodzaak voor wie in een steunpunt wil werken.

In de voorbije tien jaar vond een evolutie plaats rond de perceptie en framing van 'beleidsplanning'. Tijdens het vorige decennium was integrale kwaliteitszorg een centraal concept en, zeker op papier, de sleutel tot vooruitgang: strategische en tactische planning, het maken van actieplannen en jaarverslagen. Het lag aan de basis van de in de Vlaamse Gemeenschap (in het bijzonder in de sectoren volksontwikkeling en bibliotheken/sociaal-cultureel werk, jeugdwerk en daarna erfgoed) gestimuleerde methodes van organisatieontwikkeling ondersteund door steunpunten (zoals VCV en CBV), aan de lancering van functies zoals de cultuurbeleidscoördinator op het lokale niveau of organisaties zoals Kwasimodo (waarvan een medewerkster, Anita Caals, naar FARO overkwam) en aan de jaarlijkse beleidsplanningscyclus. Daar is de voorbije jaren een opvallende reframing gekomen waarbij het opmerkelijke woordje 'planlast' werd ingezet in de deregulering. Het op of vanuit het 'Vlaamse niveau' inwerken op en aanjagen van actoren op het hele grondgebied is eerder afgebouwd en verzwakt dan versterkt,

de voorbije jaren vooral ook door het wegvallen van de provinciale knooppunten. Het lokale en bovenlokale kreeg een veel sterker accent én autonomie en met name de besluitvorming in en ten voordele van grote steden zijn versterkt. Ten derde is er een soort shift van de houding ten opzichte van het stimuleren van transdisciplinariteit en het samensmelten van het werk binnen een sector, in casu cultureel-erfgoedwerk, en het cultureel-erfgoedparadigma. Synergie, en wij maakten er *synergie*² van, zagen en zien we als een sleutel, ja een hefboom.

Twintig jaar geleden bestonden wel de sector 'volksontwikkeling en bibliotheken'/sociaal-cultureel werk en de sector 'kunsten', met bijbehorende administratiebolwerken. Sindsdien is er een derde sector bijgekomen, cultureel erfgoed(werk), vooral de voorbije tien jaar, samengehouden door een afdeling Erfgoed (die tot 2018 bestond) en FARO. Onze doelstelling was transversaal en transdisciplinair door verschillende onderdelen en werkvormen die tot 2008 nog door verschillende decreten geregeld waren, te verbinden en te versterken. Dat was en is echt veel werk om zoiets te realiseren. De woorden erfgoed, erfgoedwerk en erfgoedbeleid zijn ondertussen ingeburgerd en ook het inzicht dat dit ondertussen meer is dan alleen onroerend erfgoed, monumenten en landschappen, eveneens. Dat in de praktijk ook waarmaken en volhouden en tonen dat dit meer is dan museum-, archief-, bibliotheek- of volkscultuur (apart) zoals in de 20e eeuw, blijft een uitdaging. Samenwerken, of misschien ook hybride organisatie- en werkvormen uitvinden, digitaliseren, nieuwe vormen van borgen en participeren, het vinden van stimulerende evenwichten in de combinatie van herkennen/verzamelen/behouden/borgen/onderzoeken/presenteren/toeleiden/participatie en het verrijken van de gereedschapskisten en de woordenschat van erfgoedwerk: er is nog werk aan de winkel. Dat proces is in Vlaanderen nog in volle gang.

Crisis: door de bank genomen

Bij het voorbereiden van deze bijdrage heb ik alle uitgebreide jaarverslagen en beleidsplannen van FARO in het voorbije decennium van a tot z herlezen. Die documenten (gemiddeld telt zo'n verslag een tachtigtal dicht bedrukte bladzijden) zijn best wel indrukwekkend; elk jaar opnieuw honderden cursussen, adviezen, publicaties en interventies. Een heuse machine die doordendert ... Mooi om te lezen, te zien en mee te maken. Sinds 2013 wordt een samenvatting gepubliceerd, die abonnees van dit tijdschrift samen met het tweede nummer van de jaargang krijgen toegestuurd. Die documenten kan u online vinden via Issuu.

Bij het lezen van oudere stukken en eigen notities wordt een belangrijke factor duidelijk en begrijp je ook beter de frustraties en discussies van vandaag in de cultureel-erfgoedsector in Vlaanderen. De bankencrisis kwam op het verkeerde moment en fnuikte wat had kunnen zijn.

“ De bankencrisis kwam op het verkeerde moment en fnuikte wat had kunnen zijn.

■ De financiële crisis die begin 2007 ontstond had ook een impact op het cultuurbeleid en dus op FARO. Er waren de voorbije tien jaar diverse besparingsrondes. De projectsubsidie voor de Week van de Smaak werd met twee derde verminderd. Foto: persconferentie Week van de Smaak in 2008 © FARO

■ Erfgoeddag blijft voor FARO een belangrijk werkinstrument dat in 2020 de twintigste editie voert. Foto van de inspiratiesessie voor Erfgoeddag in 2008 © FARO

Ik herinner het me nog scherp. Midden 2008 hadden we net alle resterende middelen van de twee vzw's in vereffening overgebracht. De schijf voor de uitbetaling van de lonen voor de tweede jaarhelft, zowel voor de reguliere werking als voor projecten, was gestort op de rekening van onze toenmalige bank Dexia. Met meer dan 25 mensen in dienst moesten er toen voor de uitbetaling van de lonen elke maand tienduizenden euro's gestort kunnen worden, nog los van de huur. Dat leek veilig tot het einde van het jaar. Plots waren er die alarmerende berichten. Het idee dat er bij een bankfalen voor 100.000 euro garantie was, was weinig geruststellend. Moesten we alle geld weghalen en spreiden over andere banken? Het bezorgde ons enkele slapeloze nachten. De bank werd uiteindelijk gered, Dexia zou later vervellen tot Belfius. De organisatie ging niet overkop nog voor ze goed en wel begonnen was.

Bankiers en verzekeraars hadden wereldwijd hun hand overspeeld en te veel lucht verkocht. De crisis op de financiële markten ontstond in de zomer van 2007, piekte in het najaar van 2008 en verzachtte pas in de loop van 2011, maar toen kwam in een tweede golf de politieke naschok in verschillende beleidsterreinen. In diverse Westerse landen was de cultuursector een van de kinderen van de (slechte) rekening(en). In Nederland werd een zusterinstelling van FARO, Erfgoed Nederland, in 2012 met een pennentrek afgeschaft: verontrustend. Het is nauwelijks in te schatten wat de impact was van het plots wegvallen van programma's rond erfgoededucatie, competentieversterking en gedifferentieerde vorming, erfgoedparticipatie, integratie en omgaan met diversiteit, 'dekolonisatie'-processen in de erfgoedsector, integrale kwaliteitszorg, Europese werking en de principes van de Kaderconventie van Faro, e-cultuur en gaming en Vlaams-Nederlandse samenwerking. Het zorgde in Nederland voor jaren vertraging van processen die maatschappelijk belangrijk zijn en voor het terugplooiën van allerlei organisaties en overheden op zichzelf. Het is een *what if...*-vraag uiteraard.

De gevolgen van de crisis waren ook voelbaar in het cultuurbeleid in Vlaanderen en bij FARO. Er waren de voorbije tien jaar diverse besparingsrondes. De projectsubsidie voor de Week van de Smaak werd met twee derde verminderd. Het project werd in opdracht van het kabinet van minister Schauvliege vervolgens losgekoppeld van FARO en in een afzonderlijke vzw ondergebracht, een organisatie die ondertussen in vereffening is gegaan. Het Cultureel-erfgoeddecreet van 2008, met alle hoop en in het vooruitzicht gestelde groeipaden die ermee gepaard gingen, was net voor het uitbreken van de crisis gestemd. De nieuw gecreëerde sector zou het eindelijk mogelijk maken om te investeren in wat sommigen met metaforen als het ondergeschoven kind, de nakomertjes, omschreven; de musea, maar ook de archieven en organisaties volkscultuur zouden nu eindelijk groeien en samen op de hoogte van de kunstensector komen. Was het momentum misgelopen en zou het niet voor deze kwarteeuw zijn? Er was nieuwe hoop met het schrijven van het nieuwe decreet van 2012, maar de toenmalige museumronde en de ondersteuning van de expertisecentra waren teleurstellend. De molen werd dan nog maar eens aangezwengeld in aanloop naar 2017, opnieuw een erfgoeddecreet. Op 1 oktober 2018 zal duidelijk worden wat de Vlaamse overheid zal doen en of zal aangeknoopt worden met de ambities voor het cultureel erfgoed(veld) in Vlaanderen, die er meer dan tien jaar geleden leefden. Of zal de bankencrisis en/of het missen van het momentum waar de kunstensector in Vlaanderen wel van kon en kan genieten vijftien jaar over het uitkristalliseren van een sector blijven hangen?

Werking

De werking van FARO is veelzijdig. Dit hangt samen met de evoluerende noden en het potentieel van het veld. Maar ook met de talenten van de medewerkers. In de brede waaier van topprojecten die de collega's van FARO als hoogtepunten selecteerden ziet u hoe gevarieerd dit is. Dit is natuurlijk ►

■ Voor de fusie werden de opdrachten, middelen en personeelsleden van respectievelijk CBV en VCV samengevoegd. Foto van FARO-personeel in 2013. © FARO

■ De laatste jaren zoomen we in op welzijn, en in het bijzonder outreach naar mensen met een autismespectrumstoornis, dementie en andere beperkingen. Foto van workshop Autismevriendelijk museum in 2018. © FARO

“ In de brede waaier van topprojecten die de collega’s van FARO als hoogtepunten selecteerden ziet u hoe gevarieerd dit is. Dit is natuurlijk maar het topje van de ijsberg: wie onze website, tijdschrift en nieuwsbrieven volgt of jaarverslagen leest, weet dat we nog veel meer doen.

maar het topje van de ijsberg: wie onze website, tijdschrift en nieuwsbrieven volgt of jaarverslagen leest, weet dat we nog veel meer doen. We hebben verder in dit nummer enkele clusters van taken of verwezenlijkingen extra in de verf gezet. Erfgoeddag blijft een belangrijk werkinstrument dat in 2020 de twintigste editie voert. Onder leiding van een stuurgroep evolueert het evenement doorheen de tijd. Het was belangrijk om het punt te maken dat cultureel-erfgoedwerk in bibliotheken, musea, archieven of het borgen van immaterieel cultureel erfgoed niet hetzelfde is als archeologie, landschaps- of monumentenzorg. Ook de volgende jaren zullen we nader afstemmen met Open Monumentendag. De sleutel ligt natuurlijk eerst in het samenbrengen (of niet) van beleidsdomeinen, administraties, kabinetten, ministerportefeuilles en grondwettelijk beschreven bevoegdheden en ook in het zorgvuldig bekijken en behandelen van overeenkomsten en verschillen. Belangrijk zal daarbij het uitvoeren van onderzoek bij de bevolking in Vlaanderen en Brussel en het betrekken van erfgoedgemeenschappen zijn. Ook hier is de Kaderconventie van de Raad van Europa over de waarde van cultureel erfgoed voor de maatschappij (Faro, 2005) de voor de hand liggende vertrekbasis. FARO heeft de voorbije tien jaren tientallen publicaties verzorgd, zoals hoofdredacteur Roel Daenen in een van zijn bijdragen duidelijk maakt, veel meer dan de 44 afleveringen van dit tijdschrift die voor 2019 zullen verschenen zijn. Ook het aanbod aan cursussen en opleidingen was in de voorbije jaren erg groot. Zoals blijkt

uit de bijdrage van Jacqueline van Leeuwen werd dit grondig geëvalueerd, bijgestuurd en in een nieuw, gedifferentieerd systeem gestoken, dat nog beter inspeelt op de noden van de cultureel-erfgoedorganisaties en -medewerkers. FARO werkt sterk voor professionals. Maar ook voor vrijwilligers. We hechten er groot belang aan om de evolutie van het verenigingsleven en/of vrijwilligerswerk in beeld te brengen. FARO publiceerde de resultaten van statistisch en kwalitatief onderzoek over de evoluties van erfgoedverenigingen in Vlaanderen, maar evengoed ook *Het ABC van het vrijwilligerswerk* om op die manier erfgoedactoren te ondersteunen bij hun vrijwilligerswerking. Onderzoek onderbouwt en schraagt wat we doen: in een speciale bijdrage worden enkele aspecten belicht. Het belang van een onderzoek zoals Prisma ‘1’ mag niet onderschat worden, ook om echt en systematisch en objectiverend zicht te krijgen op de noden en het potentieel in de sector en daar effectief en efficiënt op in te kunnen spelen. We kijken ernaar uit om samen met het Departement CJM, de collega’s van de andere steunpunten Kunstenpunt en Socius te werken aan een onderzoeksagenda en om ook met de netwerken die samenkomen in OCE (Overleg Cultureel Erfgoed) tot interessante trajecten te komen.

Maatschappelijke relevantie en ‘participatie’ wordt een van de sleutelthema’s. De ideeën van onder meer Nina Simon hebben duidelijk ingang gevonden, en tal van musea en andere erfgoedorganisaties komen bij FARO terecht als aanspreekpunt voor vragen, suggesties en ondersteuning bij specifieke (lokale) trajecten. Zoals blijkt uit de jaarverslagen, projecten en themanummers in dit tijdschrift staan grote maatschappelijke thema’s zoals duurzame ontwikkeling, welzijn of migratie niet alleen hoog op de agenda, maar wordt daar ook effectief op ingespeeld. In het laatste nummer van 2014 kreeg u in dit blad een dossier over 50 jaar migratie aan de hand van enkele diepergravende artikels en praktijkgetuigenissen. De laatste jaren zoomen we in op welzijn, en in het bijzonder outreach naar mensen met een autismespectrumstoornis, dementie en andere beperkingen. Dit leidde tot programma’s

■ Ook de aandacht voor augmented en virtual reality en, bijvoorbeeld, gaming is al jaren aanleiding voor allerlei studiedagen, workshops en projecten. Foto van een workshop 'Erfgoedbeacons' in 2015. © FARO

en proefprojecten. Erfgoededucatie was de voorbije jaren een van de rode draden en dit zal de volgende jaren nog veel meer aandacht krijgen. Ook de aandacht voor *augmented* en *virtual reality* of bijvoorbeeld gaming is al jaren een terugkerend aandachtspunt en aanleiding voor allerlei studiedagen, workshops en projecten. Het experiment met de ErfgoedApp spreekt in dat verband boekdelen.

Vele noden en ondersteuningsvragen waren er rond erfgoedcollectiebeheer. Dit bleek ook duidelijk uit het Prisma-onderzoek en de edities van het Cijferboek. Een van de grote aandachtspunten en sleutels was collectiemobiliteit en -management op Vlaams en bovenlokaal niveau. Zo werd door het agentschap Kunsten en Erfgoed, BAM en FARO een intensief traject lezingen en publicaties rond collectie-management en verzamelbeleid in Vlaanderen opgezet. Een van de oplossingen die vijf jaar geleden gezien en actief ingevuld werd, was het inzetten op erfgoeddepots. Dit werd ondersteund door een groot subsidieprogramma op Vlaams niveau, in samenwerking met de provincies. Zo werd voluit ingezet op een (inter)regionaal erfgoeddepotbeleid. De politieke beslissing om niet langer in te zetten op het provinciale niveau vaagde heel wat van de prille erfgoeddepots-plannen en expertise weg. Vanuit FARO proberen we dit mee op te vangen (zie bijvoorbeeld www.depotwijzer.be). In de lopende legislatuur werd een andere troefkaart of hefboom gezien en gepropageerd: waardering en *significance*, en de participatieve varianten daarbij.

Toen we met FARO begonnen stonden we op diverse terreinen op het punt van een doorbraak met de sector: de kaderconventie waar we onze naam aan ontleenden toonde een interessant pad. De financiële crisis, versta het doordraaien van een economische machine, kwam voor onze sector op een slecht moment. Sommige kansen zijn gaaf gehouden en nieuwe mogelijkheden (bijvoorbeeld in ICT) zijn ondertussen beschikbaar, maar de complexiteit en de urgentie is, voor de niet-populisten onder ons, groter geworden. Ook hier

“ FARO cultiveert een erfgoedbrede benadering, met waardering en aandacht voor zowel archivalische, documentaire, bibliothecaire en museale collecties als voor immaterieel erfgoed. Vorming, ontwikkeling, uitwisseling, waardering, advisering en communicatie zijn daarbij belangrijke sleutels.

deinen we mee met de wereld. In 2015 werd met de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling opnieuw een horizon, een richtdatum, voorop geschoven, die mogelijkheden biedt. Zeker ook voor erfgoedactoren in Vlaanderen of Europa die kunnen proberen een verschil(letje) te maken.

Honderden acties, systematisch grote en kleine mijlpalen halen, voortdurend aandacht vragen voor en ondersteuning bieden aan cultureel-erfgoedwerk in Vlaanderen (België, Europa en de wereld); het was, is en blijft een uitdaging. De ploeg van FARO biedt continuïteit, maar waar het kan ook innovatie en hulp. Versterken, verrijken en verbinden: het is onze missie. FARO cultiveert een erfgoedbrede benadering, met waardering en aandacht voor zowel archivalische, documentaire, bibliothecaire en museale collecties als voor immaterieel erfgoed. Vorming, ontwikkeling, uitwisseling, waardering, advisering en communicatie zijn daarbij belangrijke sleutels. De zorg en aandacht voor duurzaamheid, diversiteit, participatie en waardering van cultureel erfgoed en erfgoedgemeenschappen kleurt onze werkdagen. We gaan voluit voor samenwerking en netwerken, zowel binnen als tussen de deelsectoren in het veld. Tegelijk verknopen we cultureel erfgoed(werking) met andere domeinen en disciplines. Volgens ons moet erfgoedwerk in de 21e eeuw per definitie ook transversaal zijn, maar uiteraard steeds met een sterke link naar een kwaliteitsvolle zorg voor erfgoedcollecties en -repertoires. Daarom is de genereuze en inhoudelijke samenwerking met andere organisaties en netwerken binnen en buiten het cultureel-erfgoedveld noodzakelijk.

Op naar de volgende tien jaar, of toch in elk geval alvast vijf waarin we die missie, visie en ambities gestalte zullen proberen te geven.

Marc Jacobs is directeur van FARO en docent kritische erfgoedstudies aan de VUB.